

Részletes szakmai zárójelentés

NKFIH FK 124804

„A kisebbségi jogok erősítése Európában a csoportos perlés lehetőségével” című, 124804 számú fiatal kutatói pályázat 2017-ben indult, és kapcsolódott a „Kollektív eljárások a kisebbségi csoportigények szolgálatában” című, 124806 számon futó, korábban elzárult, de részben párhuzamosan futó posztdoktori pályázathoz. Az alábbiakban a kutatási eredmények általános ismertetését követően a fiatal kutatói pályázatban vállalt publikációk teljesítését elkülönítve is felsorolom.

A kutatás kezdeti lépései

A kutatás első fontosabb állomása egy regionális workshop volt, ahol azon elképzelésünket teszteltük, hogy egyrészt a kutatók és a gyakorlat képviselőit, másrészt a határon túli magyarok és a romák jogaival foglalkozó szakemberek tapasztalatait összekapcsolva új meglátások születnek. A nyitórendezvénnyel a kutatás azon célkitűzését alapoztuk meg, hogy a kisebbségi jogok tudományos igényű kutatása mellett a kisebbségi jogokat gyakorlatban védő jogi szakemberek is jelen legyenek, és a gyakorlat oldaláról tárgyalják a kutatásban megfogalmazott kérdéseket. A résztvevők a workshophoz kapcsolódóan köröztetett kérdéssor alapján osztották meg tapasztalataikat. Ezen felül célunk volt két olyan szakmai közösség összekapcsolása, amelyek ritkán érintkeznek: a határon túli magyarok, illetve a régióban élő romák jogvédelmével foglalkozók egymásra reagálva ismertették a legfontosabb jogérvényesítési területeket, a fellépés során tapasztalt leggyakoribb nehézségeket. A rendezvény sok hasznos tanulsággal szolgált a kutatás és a résztvevők számára, külön vita bontakozott ki a közérdekű perlésben a magán- és a közjogi szereplők szerepét tekintve. (A rendezvény külső forrásból valósult meg, így az nem terhelte a projekt költségvetését. A program és a résztvevők listája a mellékletek között olvasható.)

A workshop pozitív tapasztalatai egyrészt közvetlenül beépültek a kutatásba, mind a felvetett kérdések, mind a megosztott tapasztalatok, konkrét esetek és kapcsolatok révén, másrészt motiválták azt a döntésünket, hogy a több kutató bevonásával, minél szélesebb körben ismertessük a kutatás felvetéseit. Ezt szolgálta egyrészt a kibővített kötetterv (lásd lentebb), illetve a magyar és angol nyelven megjelentetett tematikus lapszámok.

Tematikus lapszámok

A *Fundamentum* című folyóirat (megjelenéskori MTA besorolása jogi kategóriában: „A” kategória) kisebbségi jogi különszámában három tanulmány jelent meg tematikus blokként. A három tanulmányból kettőt a kutatás résztvevői jegyeznek:

- Kardos Gábor: Kisebbségi nyelvi charta: sajátos vonások és gyakorlati problémák. Kisebbségvédelem Európában: geopolitika és korszellem, *Fundamentum* 2019/1-2, 5-13.
- Fiala-Butora János: Az európai kisebbségvédelmi rendszer: rendszerszintű problémák és be nem váltott remények, *Fundamentum* 2019/1-2, 14-23.

- Körtvélyesi Zsolt: A csoportos perlés mint a kisebbségi jogvédelem eszköze. Egy eljárási javaslat az egyéni/kollektív kisebbségi jogok dilemmájának feloldására, *Fundamentum* 2019/1-2, 24-41.

A tanulmányok az európai kisebbségi jogi rendszer hiányosságait vizsgálják, a nyelvi charta és az európai keretegyezmény alkalmazása során felmerülő problémákat, illetve a csoportos eljárás lehetőségeit, hogy jogi védelmet adjon olyan kisebbségi igények esetén is, amelyek a hagyományos, egyéni alapú jogérvényesítés során nem lehetnének peresíthetőek.

Az *Intersections* című angol nyelvű folyóiratba (megjelenéskori Scimago besorolása jogi kategóriában: Q2) szerkesztettünk különszámot, erre felhívást (Call for Papers) tettünk közzé, majd a beérkező kéziratokból tematikus blokk jelent meg ebben az évben, bevezetővel és két recenzióval:

- Zsolt Körtvélyesi, Enforcing Equality? Promises and Limits of Legal Responses to Systemic Inequalities (editorial), *Intersections.EEJSP* Vol. 5, No. 2 (2019), 4-10.

- András László Pap, Harassment: A Silver Bullet to Tackle Institutional Discrimination, But No Panacea for all Forms of Dignity and Equality Harms, *Intersections.EEJSP* Vol. 5, No. 2 (2019), 11-35.

- Alexander Osipov, Agendas of Non-discrimination on Ethnic Grounds in the Post-Soviet Space, *Intersections.EEJSP* Vol. 5, No. 2 (2019), 36-59.

- Eszter Kováts, Limits of the Human Rights Vocabulary in Addressing Inequalities, *Intersections.EEJSP* Vol. 5, No. 2 (2019), 60-80.

- Lilla Farkas, Narrating Roma Rights Activism for the American Public (book review), *Intersections.EEJSP* Vol. 5, No. 2 (2019), 81-97.

- Lídia Balogh, Fábíán, Katalin and Korolczuk, Elżbieta (eds.) (2017) *Rebellious Parents: Parental Movements in Central-Eastern Europe and Russia*. Bloomington: Indiana University Press. 376 pages. (book review), *Intersections.EEJSP* Vol. 5, No. 2 (2019), 98-102.

A tanulmányok és könyvkritikák azt vizsgálják, mennyiben alkalmasak a különböző jogi eszközök az egyenlőség biztosítására, elsősorban a kisebbségek helyzetét tekintve, illetve hogy a létező korlátokat miként lehet tágítani – utóbbi kapcsán említi a bevezetés a csoportos perlés lehetőségét és a támogatott kutatást.

További tanulmányok előadása és megjelentetése

A vezető kutató előadóként részt vett a 2018-as ASN (Association for the Studies of Nationalities) Word Convention rendezvényen a Columbia Egyetemen, New Yorkban. A rendezvényen a panel tagjai előzetesen megosztják egymással és az opponenssel a kéziratokat, így a kapott visszajelzések érdemében érintették a publikálni tervezett kéziraton végzett további munkát. A kézirat először working paperként jelent meg magyar és nemzetközi fórumon,¹ majd publikálásra is benyújtottuk. A nem kizárólag jogi

¹ Zsolt Körtvélyesi, Transcending the Collective/Individual Minority Rights Division: A Procedural Proposal (September 27, 2019), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3460480>; Zsolt Körtvélyesi, Transcending the Collective/Individual Minority Rights Division: A Procedural Proposal, *MTA Law Working Papers* 2019/15, https://jog.tk.hu/uploads/files/2019_15_Kortvelyesi.pdf.

fókuszú *Journal of Human Rights* visszautasította a kéziratot, majd a tematikusan jobban illeszkedő, a British Institute of International and Comparative Law gondozásában a Cambridge University Press-nél megjelenő *International & Comparative Law Quarterly*-hez (Q1, IF: 1,932 [2020]) nyújtottuk be, ahol az 2022 elején megjelent szabadon hozzáférhető (open access) formában (Vol. 71, No. 1, January 2022, 73–106, <https://doi.org/10.1017/S0020589321000464>). A tanulmány így vezető nemzetközi, jogösszehasonlító fórumon mutatta be a létező, egyéni alapú jogérvényesítés hiányosságait és vizsgálja, milyen előnyökkel járhat a csoportos peresítés lehetőségének bevezetése a kisebbségi igények érvényesítésében. Ezen felül a kutatás fő meglátásait a magyar jogi környezetbe helyezve, magyarul is megjelentettük (Farkas Lilla, Körtvélyesi Zsolt: Egyén és csoport, kisebbség és többség – A csoportos igényérvényesítés lehetőségei, *Állam- és Jogtudomány* 2022/1, 24–45).

A kutatás kiemelten vizsgálta a nyelvi jogok érvényesülését, illetve szlovákiai magyarokat érintő más kisebbségi jogi kérdéseket. Ennek keretében Fiala-Butora János kritikusan vizsgálta a nemzetközi (kiemelten az európai) kisebbségi jogvédő mechanizmusokat, és a kutatás eredményeit számos fórumon bemutatta. Az Association of Human Rights Institutes (AHRI) 2018-as éves konferenciáján (Edinburgh, 2018. szeptember 6-8.) „Protecting minority rights or preventing conflicts? – towards an integrated approach” címmel, a CEU Nationalism Studies meghívására „The post-1989 Springtime of National Minorities?”, 2019. június 6-7.) „Minority activism for bilingual signs in Slovakia: all in the same boat?” címmel, az MTA-n „Az érvek szerepe a nyelvi jogok nemzetközi elismerésének erősítésében” címmel (2021. szeptember 10.), „Választások és választók” címmel a szlovákiai Fórum Kisebbségkutató Intézetben (Für, 2021. október 15–16.), „Instruments for Creating Social Reality: Language – Discrimination – Society”, illetve „Menšinové práva a ich legislatívna úprava” („Kisebbségi jogok és jogi szabályozásuk”) címmel a Szlovák Tudományos Akadémián (Pozsony, 2021. október 21–22., ill. 2022. január 27.), az Association for the Studies of Nationalities éves nemzetközi konferenciáján a Columbia Egyetemen „Minority Rights in the 21st Century: An Illiberal Turn in the Council of Europe?” címmel tartott előadást (New York, online, 2022. május 5.), amelyet Ana Bracic kommentált (Michigan State University).

A kapcsolódó publikációk magyar, angol és szlovák nyelven jelentek meg. Fiala-Butora János „Dual citizenship in Slovakia – an internationally protected human right?” című tanulmánya angolul (bennfoglaló mű: Dabis Attila (szerk.), *Magyarok Jogvédelme a Kárpát-medencében*, KJI, Budapest, 2020, 145–158), „Jazykový manažment v tieni jazykových zákonov [Language management in the shadow of language laws”] könyvfejezete szlovákul (bennfoglaló mű: István Lanstyák, Milan Samko, Szilárd Sebők (eds.), *Jazykové a komunikačné problémy na Slovensku a ich manažment [Linguistic and communication problems in Slovakia and their management]*, Univerzita Komenského, Bratislava, 2022, 15–36), „Mit védenek a nyelvi jogok? – a nemzetközi normák és végrehajtásuk hatékonyságának elvi kérdései” című tanulmánya (*Magyar Tudomány* 183(2022)6, 717–726), továbbá egy könyvfejezet „A kollektív bűnösség árnyékában” címmel (in: Gyurcsík Iván (szerk.), *Gyönyör József emlékkötet – „Lesz-e végre igazi hazánk?”*, Méry Ratio Kiadó, Budapest, 2022, 171–193) magyarul jelent meg. „Linguistic discrimination as a social, legal and human rights phenomenon” címmel a *Jazykovedný časopis (Journal of Linguistics)*, 2022-es évfolyamában jelent meg szakcikk (Vol. 73, No. 3 (2022), pp. 27-46), továbbá working paperként jelent meg „Linguistic Discrimination and Linguistic Equality – Three Models of Coexistence” címmel tanulmány a Jogtudományi Intézet sorozatában (*MTA Law Working Papers* 2022/10). Átfogóbb vizsgálatot végző, két többszerzős összehasonlító tanulmány jelent meg a kutatás korábbi szakaszában: János Fiala-Butora, András L. Pap and Anna Śledzińska-Simon, Intimate citizenship and illiberalism: Lessons from Hungary, Poland and Slovakia, 2(1) *Anti-Discrimination Law Review* 27-39 (2018), illetve János Fiala-Butora, András

L. Pap, Illiberal relations: The individual, the state and the dignity of communities under the Hungarian and Slovak constitutions, 15(2) *Yearbook of the Institute of East-Central Europe* 57-77 (2018).

Elkészült, a projekt keretében megjelenés alatt lévő további publikációk:

- János Fiala-Butora, Minority protection in Slovakia – an unsuccessful case of informal accommodation, in: Thomas Konhauser (ed.), *Minority Protection and Ethnic Group Rights in Central and Central Eastern Europe* (Duncker & Humblot, 2021, megjelenés alatt)

- János Fiala-Butora, Dual citizenship in Slovakia - an internationally protected human right?, 2 *Minority Protection* (2021, megjelenés alatt)

- János Fiala-Butora, Jazykový manažment v tieni jazykových zákonov, in: Lucia Molnár Satínska (ed.), *Jazykové a komunikačné problémy a ich manažment – teória a prax* (Slovenská akadémia vied, 2021, megjelenés alatt)

- Minority rights in the 21st century: an illiberal turn in the Council of Europe? (benyújtva itt: *European Journal of International Law*)

- Minority activism for bilingual railway signs in Slovakia: all in the same boat? (Fejezet a projekt szerkesztett kötetében, lásd alább.)

Köteterv és kapcsolódó rendezvények

A kutatási projekt indító konferenciájának sikerét látva a kutatásban tervezett könyvet szerkesztett kötetként készítettük elő „Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe” címmel. A korábban kidolgozott megközelítést alkalmazzuk, amely a kutatás fontos újítása: egymás mellett tárgyaljuk a jogi és a tágabb, politikai összefüggéseket, egyszerre érvényesítjük az akadémiai és a gyakorló jogász szemponokat, valamint több kisebbséget érintő jogi mobilizációs tapasztalatot vetünk össze. Utóbbi azt jelenti, hogy a roma és a magyar kisebbségi jogérvényesítés tapasztalatait egymás mellett tárgyaljuk, kiegészítve a balkáni muszlim kisebbségi jogi fellépést vizsgáló szövegekkel. A kötetet a konferencia előkészítésében aktív szerepet játszó kollégákkal készítjük elő, abban a kutatási projektben szereplő mindkét kutató szerzőként szerepel.

A projekt keretében mindkét kutató tanulmányt vett részt az athéni ELIAMEP (Hellenic Foundation for European and Foreign Policy) workshopján („Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe”) 2021. szeptember 2-3-án. Fiala-Butora János „Language rights advocacy for bilingual signs in Slovakia: all in the same boat?” című kéziratát mutatta be, amelyet Krisztián Anna (EUI) opponált, Körtvélyesi Zsolt „Collective legal action and mobilization in a transnational space” című, Farkas Lillával közösen írt tanulmányát adta elő, amely kapcsán Aude Lejeune (Université de Lille) és Kristin Henrard (Vrije Universiteit Brussel) fogalmazott meg kommentárt. (A rendezvény részletes programja mellékelten olvasható.) A tanulmányokon túl a workshopon megvitattuk a kapcsolódó projekthez elszámolt kötettervet, amely kapcsán a magyar kisebbségekre fókuszálva egy kisebb, magyar nyelvű rendezvényt is tartottunk „Kisebbségi jogi mobilizáció a régióban” 2021. november 5-én Budapesten, a Jogtudományi Intézetben, a szerzők (Bárdi Nándor, Farkas Lilla, Fiala-Butora János, Huszka Beáta, Körtvélyesi Zsolt, Krisztián Anna) és felkért hozzászólók (Ambrus Mónika, Majtényi Balázs) részvételével. (A részletes program mellékelten olvasható.)

A készülő kötettervhez kapcsolódó, a stratégiai perlések európai környezetét vizsgáló kutatás részeként a Jogtudományi Intézetben amerikai és olasz kutatókkal a stratégiai perlésekről tartottunk műhelyvitát „Contextualizing Strategic Litigation in Europe” címmel (2022. május 12.). A rendezvényen a kéziratot a szerzők – Scott L. Cummings (UCLA), Venera Protopapa (Verona University), Lilla Farkas (ELTE TÁTK) – mutatták be, ehhez fűztek megjegyzéseket Dombos Tamás (Háttér Társaság) és Molnár Noémi (ELTE / Utcajogász), illetve moderátorként Körtvélyesi Zsolt. (A részletes program csatoltan olvasható.)

Szintén a kötethez kapcsolódóan, annak koncepcióját bemutató tanulmányt – a kötetben bevezető fejezetként szereplő – mutattuk be a European University Institute szervezésében (szervezők: Scott Cummings, Claire Kilpatrick és Joanne Scott) tartott „Legal Mobilization and Democracy in Europe” (Firenze, 2022. június 8–10.) workshopon (Huszka Beáta, Farkas Lilla, Körtvélyesi Zsolt, „Collective legal action for the rights of minorities in Central and South-Eastern Europe”).

A könyvtervet befogadta a L’Harmattan Kiadó (lásd a kapcsolódó kutatás záróbeszámolójához csatolt igazolást), ugyanakkor további átdolgozás után előkészítettük az anyagot benyújtásra a Cambridge University Press „Law and Society” sorozatába. (A kéziratot, amelyet szerkesztői észrevételek után február elejére várunk, a két legismertebb szerzőnk – Kristin Henrard és Bruno de Witte – jegyzi, és csak ennek beérkezése után keressük meg a kiadót. A kötet rövid leírása és tartalomjegyzéke mellékelten olvasható.)

Záró megjegyzések

A kutatás megvalósítása az eredetileg tervezetthez képest eltérően valósult meg (a kutatás néhány hónappal eltolva indult, majd a járvány miatt elmaradtak tervezett utazások), ugyanakkor az utolsó időszakban megtartott (hazai és külföldi) rendezvények és előadások, továbbá a megjelent publikációk révén mind a hazai, mind a nemzetközi szakmai közvélemény számára hasznosítható módon sikerült az eredményeket széles körben ismertetni. Reményeink szerint az eredmények ezen felül további kutatásokat is megalapoznak. A vezető kutató az itt ismertetett kutatásra alapozott kutatási tervet adott be 2022 szeptemberében az Európai Unió Marie Curie posztdoktori kutatási programjára, amelynek elbírálása folyamatban van.

A jelen beszámolóval érintett fiatal kutatói, 124804 számú kutatás keretében elszámolt publikációk

Két tematikus folyóiratszám a *Fundamentum*, illetve az *Intersections* c. folyóiratban (részletesen lásd fentebb). Ezek keretében:

- Fiala-Butora János: Az európai kisebbségvédelmi rendszer: rendszerszintű problémák és be nem váltott remények, *Fundamentum* 2019/1-2, 14-23

- Zsolt Körtvélyesi, Enforcing Equality? Promises and Limits of Legal Responses to Systemic Inequalities (editorial), *Intersections.EEJSP* Vol. 5, No. 2, 2019

További tanulmányok:

- Körtvélyesi Zsolt, Transcending the Collective/Individual Minority Rights Division: A Procedural Proposal, *SSRN*, illetve *MTA Law Working Papers*

- János Fiala-Butora, András L. Pap and Anna Śledzińska-Simon, Intimate citizenship and illiberalism: Lessons from Hungary, Poland and Slovakia, 2(1) *Anti-Discrimination Law Review* 27-39 (2018)

- János Fiala-Butora, András L. Pap, Illiberal relations: The individual, the state and the dignity of communities under the Hungarian and Slovak constitutions, 15(2) *Yearbook of the Institute of East-Central Europe* 57-77 (2018)

- János Fiala-Butora, Dual citizenship in Slovakia - an internationally protected human right?, in Dabis Attila (szerk.), *Magyarok Jogvédelme a Kárpát-medencében* (KJI, Budapest, 2020), 145-158

- Fiala-Butora János: Mit védenek a nyelvi jogok? – a nemzetközi normák és végrehajtásuk hatékonyságának elvi kérdései, *Magyar Tudomány* 183(2022)6, 717–726

- Jazykový manažment v tieni jazykových zákonov [Language management in the shadow of language laws], in: István Lanstyák, Milan Samko, Szilárd Sebők (eds.), *Jazykové a komunikačné problémy na Slovensku a ich manažment* [Linguistic and communication problems in Slovakia and their management] (Univerzita Komenského, Bratislava, 2022), 15-36

- Fiala-Butora János, „Linguistic Discrimination and Linguistic Equality – Three Models of Coexistence”, *MTA Law Working Papers* 2022/10

- Fiala-Butora János: A kollektív bűnösség árnyékában, in: Gyurcsík Iván (szerk.), *Gyönyör József- emlékkötet – „Lesz-e végre igazi hazánk?”* (Méry Ratio kiadó, Budapest, 2022), 171-193

- Farkas Lilla, Körtvélyesi Zsolt: Egyén és csoport, kisebbség és többség – A csoportos igényérvényesítés lehetőségei, *Állam- és Jogtudomány* 2022/1, 24–45

- János Fiala-Butora, Linguistic discrimination as a social, legal and human rights phenomenon. *Jazykovedný časopis (Journal of Linguistics)*, Vol. 73, No. 3 (2022), pp. 27-46

A kutatás során elszámolt költségek indokolása

A kutatás kapcsán elszámolt költségeket részben a folyóirat-kiadással kapcsolatos (olvasószerkesztői és tördelési) költségekre, részben informatikai és könyvbeszerzésekre (ezek között e-könyvekre), nyelvi lektorálási díjakra, éves tagsági díjra szakmai szervezetben (Association for the Studies of Nationalism), konferenciákhoz kapcsolódó (utazás, szállás, catering) költségekre, továbbá a disszemináció szempontjából lényeges Academia.edu előfizetésre fordítottuk. A járvány miatt elmaradt utazások miatt a kutatás pénzügyi oldalát is át kellett tervezni: a felszabadult költségeket részben az online megjelenések és egyeztetések kiemelt szerepére tekintettel informatikai beszerzésekre, irodaszerekre, részben az elhúzódsra tekintettel elszámolt kutatói bérre fordítottuk (utóbbi tétel az eredeti tervekben is szerepelt).

A beszámolóhoz csatolt mellékletek felsorolása

- Nyitó konferencia programja (*Challenges of Effective Minority Rights Litigation in Eastern Europe with a Special Focus on Procedure*)
- Athéni konferencia programja (*Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe – workshop*)
- Budapesti workshop programja (*Kisebbségi jogi mobilizáció a régióban*)
- Budapesti műhelyvita programja (*Contextualizing Strategic Litigation in Europe*)
- Publikálásra előkészített könyv tartalomjegyzéke (*Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe – Edited Volume Table of Contents*)

**Challenges of Effective Minority Rights Litigation in Eastern Europe
with a Special Focus on Procedure**

Conference Program

13 April 2018 (Friday)

Hungarian Academy of Sciences, Centre for Social Sciences, Institute for Legal Studies

9:00 – 9:30 Registration

9:30 – 9:45 Introduction of the research project

Section 1 – Czech Republic, Slovakia and Hungary

Chair: János Fiala-Butora, Hungarian Academy of Sciences

9:45 – 10:05 Dávid Nagy, lawyer, Slovakia

10:05 – 10:25 Vanda Durbáková, Center for Civil and Human Rights

10:25 – 10:45 Šárka Dušková, Forum for Human Rights

10:45 – 11:05 Adél Kegye, lawyer, Hungary

11:05 – 11:35 Questions, comments

11:35 – 11:50 Coffee break

Section 2 – Romania

Chair: Beáta Huszka, ELTE University

11:50 – 12:10 Enikő Szigeti, Civic Engagement Movement

12:10 – 12:30 Dezideriu Gergely, Council of Europe

12:30 – 12:50 Erika Benkő, Democratic Alliance of Hungarians in Romania

12:50 – 13:10 Csaba Asztalos, National Council for Combating Discrimination

13:10 – 13:40 Questions, comments

13:40 – 14:30 Lunch break

Section 3 – Serbia, Macedonia, Bulgaria, and the Region

Chair: Henrietta Dinók, Romaversitas

14:30 – 14:50 Dávid Losonc, lawyer, Serbia

14:50 – 15:10 Andrea Čolak, European Roma Rights Centre

15:10 – 15:30 Daniela Mihaylova, Equal Opportunities Initiative Association

15:30 – 16:00 Questions, comments

16:00 – 16:20 Adam Weiss, European Roma Rights Centre

16:20 – 16:40 Lilla Farkas, European University Institute

18:30 Dinner

Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe

workshop

September 2–3, 2021

Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), Athens

Thursday, September 2

9:00 – 9:20 Arrival of participants

9:20 – 9:30 Welcome and opening / Dia Anagnostou

9:30 – 11:00 Session 1: Conceptual framing, discussion on the book concept / Lilla Farkas, Beáta Huszka, Zsolt Körtvélyesi

“Collective legal action and mobilization in a transnational space” / Lilla Farkas, Zsolt Körtvélyesi

Discussants: Aude Lejeune, Kristin Henrard

11:00 – 11:30 Coffee Break

11:30 – 13:15 Session 2 – Hungarian legal mobilization in Central Eastern Europe

Chair: Zsolt Körtvélyesi

Legal mobilization for language and educational rights of Hungarians in Romania / Beáta Huszka

Legal mobilization of Hungarians in Serbia: rehabilitation, restitution, and language rights / Anna Krisztián

Language rights advocacy for bilingual signs in Slovakia: all in the same boat? / János Fiala-Butora

Discussants: János Fiala-Butora, Anna Krisztián

13:15 – 14:00 Lunch break

14:00 – 15:15 Session 3 - Legal quests of the Roma in Central and South-eastern Europe

Chair: Lilla Farkas

Mobilizing for the Rights of Roma in Central Europe and the Balkans / Rumyan Roussinov

Legal mobilization related to housing /Theodoros Alexandridis (co-author Panayote Dimitras)

Discussant: Dimitrina Petrova

15:15 – 15:45 Coffee Break

15:45 – 16:30 Session 3 (continued)

Legal mobilization related to hate speech in Bulgaria / Krassimir Kanev

Addressing ethnic discrimination as health care malpractice and source of health inequities / Florin

Nasture (co-authors Zoran Bikovski, Marek Szilvasi)

19:30 Dinner

Friday, September 3

9:30 – 11:15 Session 4 - Legal activism of the Muslim minorities in the Balkans

Chair: Bea Huszka

Albanians and Bosniaks in Serbia / Miloš Hrnjaz and Jelena Lončar

Discussant: Dia Anagnostou

11:15 – 11:45 Coffee Break

11:45 – 13:00 Session 4 (continued)

Muslim minorities – ‘old’ and ‘new’ – and human rights litigation in Greece / Dia Anagnostou

Discussant: Margarita Markoviti

13:00 – 13:30 Timeline of book preparation – discussion

13:30 – 14:15 Lunch

Departure of participants

Kisebbségi jogi mobilizáció a régióban

Workshop program

2021. november 5.

Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet
(1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4., JTI Tárgyaló)

10.00 – 11.30 Első szekció

Bevezetés (és kötetterv), Farkas Lilla, Huszka Beáta, Körtvélyesi Zsolt

Collective legal action and mobilization in a transnational space, Farkas Lilla, Körtvélyesi Zsolt

Felkért hozzászólók: Ambrus Mónika, Majtényi Balázs

11.30 – 11.45 kávészünet

11.45 – 13.45 Második szekció

Az anyaország szerepe mint a magyar kisebbségi jogi mobilizáció kerete, Bárdi Nándor

Legal mobilization for language and educational rights of Hungarians in Romania, Huszka Beáta

Legal mobilization of Hungarians in Serbia: rehabilitation, restitution and language rights, Krisztián Anna

Language rights advocacy for bilingual signs in Slovakia: all in the same boat?, Fiala-Butora János

Felkért hozzászólók: Huszka Beáta, Fiala-Butora János, Bárdi Nándor

13.45 – 14.15 Szendvicsebéd

Contextualizing Strategic Litigation in Europe

Venue: Centre for Social Sciences (1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.), JTI Conference Room

Time: May 12 (Thursday), 14:00-16:00

Scott L. Cummings (UCLA), Venera Protopapa (Verona University), Lilla Farkas (ELTE TÁTK)

Discussants: Tamás Dombos (Háttér Society), Noémi Molnár (ELTE / Streetlawyer Association)

Moderating: Zsolt Körtvélyesi (CSS Institute for Legal Studies)

With challenges like rising nativism and a global pandemic, attention has focused on rebuilding economic and social infrastructure while ensuring equal access to benefits across racial and class divisions. Redistribution will require oversight and place strategic litigation in a crucial enforcement role. How litigation and courts will respond to this challenge is uncertain given recent institutional pressures on the European courts, which have arguably rendered them less potent in this particular moment, facing a backlash against the authority of supranational courts as well as an increasing mobilization in these courts for illiberal causes.

The practice and potential of strategic litigation cannot be fully appreciated without a threefold shift in analytical perspective. First, it is not possible to understand the meaning of strategic litigation in the European context without adopting a transnational perspective that illuminates two critical features of strategic litigation: (1) the way that it has traveled horizontally across borders, advanced by powerful global intermediaries and funders as a tool for facilitating political integration on the “Old Continent”, strengthening civil society, and thereby building the rule of law; and (2) the way that it operates vertically at the supranational level, engaging lawyers and social movement actors in claim making through national courts in order to create European precedents that bind domestic actors. Second, the study of strategic litigation requires new thinking about how law is produced from the bottom up: specifically, how law arises from the claims of marginalized social groups on the ground in member states, led by people who work with lawyers to actualize or protect their interests through legal channels. Third, we contend that appreciating strategic litigation requires an interdisciplinary perspective that incorporates insights into the cause and effect of litigation specifically, and legal mobilization more broadly, derived from law and social science research.

The paper is available upon request at Kortvelyesi.Zsolt@tk.hu

Scott Cummings is Robert Henigson Professor of Legal Ethics at the UCLA School of Law, and a long-time member of the UCLA David J. Epstein Program in Public Interest Law and Policy. In 2021, Professor Cummings was selected as the Fulbright Distinguished Chair at the European University Institute and a fellow at the Stanford Center for the Advanced Study in the Behavioral Sciences. His publications include *Lawyers and Movements: Legal Mobilization in Transformative Times* (Oxford 2022), *An Equal Place:*

Lawyers in the Struggle for Los Angeles (Oxford 2021), and Global Pro Bono: Causes, Consequences and Contestation (with Fabio de Sa e Silva and Louise Trubek) (Cambridge 2021). Professor Cummings is also co-author of Making Public Interest Lawyers in a Time of Crisis: An Evidence-Based Approach (with Catherine Albiston and Richard Abel).

Venera Protopapa is assistant professor at the University of Verona. She has a PhD from the University of Milan. She is the scientific coordinator of the PILEUROPE (Public Interest Litigation in Europe. A Study on the Use of Courts to Protect Migrant Rights) and is part of the research team that coordinates the FARM project that aims to prevent labor exploitation and the gang-master system in agriculture. Her research interest includes labour law, with special regard to precarious labour and migrant labour, and legal mobilization. She has recently published a book on strategic litigation and trade unions in Italy, "Usò strategico del diritto e azione sindacale" (Mulino 2021).

Lilla Farkas is assistant professor at the ELTE Faculty of Social Sciences. Professor Farkas has been a member of the Budapest Bar Association since 1998, specialized in human rights practice, working for various NGOs in Hungary and Europe. As a Roma rights practitioner, she has collaborated with Roma activists and organizations across Europe since 1995. Her expertise focus on strategic litigation, discrimination in education, minority rights and ethnic data collection. She has authored several reports on behalf of the European Commission on racial discrimination in EU Member States, EEA and candidate countries. Professor Farkas holds an LLM from King's College, London and a PhD from the European University Institute, Florence.

Noémi Molnár studied sociology, criminology and comparative constitutional law. Since 2014, she has been a member of the Streetlawyer Association, a grassroots group of lawyers striving for social justice in Hungary. She is a PhD student at ELTE Law School.

Tamás Dombos is economist, sociologist, anthropologist. Between 2001 and 2011 he was a researcher at the Center for Policy Studies at Central European University conducting research on equal opportunity policies. Between 2015 and 2017 he was a lecturer at the Faculty of Social Sciences at Eötvös Lóránd University, between 2018 and 2020 researcher at the Faculty of Law of the same university. Between 2017 and 2021 he was a training expert at the Faculty of Law Enforcement at National University of Public Service. He has been working for Háttér Society since 2007, first as a volunteer then as a paid staff member and board member. He coordinates the advocacy and research activities of the organization, supports the work of the Legal Aid Service and is responsible for Háttér's international relations. Between 2012 and 2021 he also served on the board of the Hungarian LGBT Alliance, the national umbrella organization.

Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe

Edited Volume Table of Contents

Foreword – Scott Cummings

I. General part

1. Introduction – Lilla Farkas, Beáta Huszka, Zsolt Körtvélyesi
2. Special rights, equal rights, and the human rights of minorities – Bruno de Witte and Kristin Henrard
3. Collective legal action for the rights of minorities in a transnational space – Lilla Farkas and Zsolt Körtvélyesi

II. Legal quests of the Roma in Central and South-eastern Europe

1. Legal mobilization related to housing – Theodoros Alexandridis and Panayote Dimitras
2. Legal mobilization related to hate speech in Bulgaria – Krassimir Kanev
3. Legal mobilization for Roma education rights – Gergely Dezideriu

III. Legal activism of the Muslim minorities in the Balkans

1. Albanians and Bosniaks in Serbia – Jelena Loncar and Milos Hrnjaz
2. Legal mobilisation for the rights of minorities in a power-sharing context, looking at the case of North Macedonia – Biljana Kotevska
3. Muslim minorities – ‘old’ and ‘new’ – and human rights litigation in Greece – Dia Anagnostou

IV. Hungarian legal mobilization in Central Eastern Europe

1. Kin-state engagement and minority rights mobilisation – Nándor Bárdi
2. Legal mobilization for language and educational rights of Hungarians in Romania – Beáta Huszka
3. Legal mobilization of Hungarians in Serbia: rehabilitation, restitution and language rights – Krisztián Anna
4. Language rights advocacy for bilingual signs in Slovakia: all in the same boat? – János Fiala-Butora

V. Conclusions – Lilla Farkas, Beáta Huszka, Zsolt Körtvélyesi